

BARWIERZ (116) *sb m*

barwierz (95), **barwierz** (11), **balwierz** (8), **bałwierz** (1), **bawierz** (1); *barwierz ZapWar, Murm, BartBydg* (2), *GliczKsiąż, GroicPorz* (2), *RejWiz* (2), *RejFig* (2), *WyprKr, BielKron* (3), *Mącz* (7), *SienLek* (3), *HistRzym* (8), *BiałKat, BielSat* (2), *BielSpr* (2), *WerGość* (11), *PudłFr, BielSjem, BielRozm* (2), *Oczko* (3), *GórnRozm* (3), *KochBr* (2), *ReszHoz, ActReg, Phil* (2), *CiekPotr, KlonWor*; *barwierz Mymer*²; *balwierz ModrzBaz* (3), *SkarŻyw, CzechEp, LatHar*; *barwierz* : *barwierz FalZioł* (11 : 2), *RejZwierz* (1 : 2), *RejZwierz* (2 : 3); *barwierz* : *barwierz* : *bawierz GórnDworz* (13 : 3 : 1); *barwierz* : *balwierz* : *bałwierz Calep* (1 : 2 : 1).

bar- (92), *bâr-* (2); *bar-* : *bâr-* *SienLek* (2 : 1), *BielSat* (1 : 1); *-wierz-* (6) *BiałKat, Oczko* (3), *KochBr*, też *SienLek*; *-wierz-* *Mącz* (3).

sg N barwierz (52); *-é-* (2) *KochBr, PudłFr, -e-* *Mącz* (4), *-(e)-* (45). \diamond *G barwierz*a (15). \diamond *D barwierz*owi (9). \diamond *A barwierz*a (6). \diamond *I barwierz*(e)m (3). \diamond *L barwierz*u (1). \diamond *V barwierz*u (4). \diamond *pl N barwierz*e (15). \diamond *G barwierz*ów (5); *-ów* (2), *-(o)w* (3). \diamond *D barwierz*(o)m (1). \diamond *A barwierz*e (4). \diamond *I barwierz*ami (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII w.

*Fryzjer, golibroda; kąpielowy; felczer, lekarz, doktor (często równocześnie fryzjer i felczer); tonsor Murm, BartBydg, Mymer*², *Mącz, Calep, Cn; chirurgus, rasor Mącz, Calep, Cn; iatraliptes Mącz, Cn; vulnerarius Calep, Cn; alipilus, alipilarius, capitum et capillorum concinnator, pilicerpus, Cn* (116) : *Iakom ya nyepryszeth Szamowthor szobyte rownemy dogego Gospody do Slawathnego Marczyyna kyerszka barwyerasz [!] Myesczenyna Starey varschewy ZapWar 1505 nr 2050; Murm 185; BartBydg 17b, 160b; á przetho thego prochu Barwierze vżywaią kiedi członek iaki chcą rzezać. FalZioł I 87a; Też Bařilica na lewey ręce takiefz pod Meddijaną dobrze od barwierza zacięta/ boleřci fleziony/ żoładka gafi. FalZioł V 58v, I 109d, III 28c, V 58v, 96, 100 (11); Mymer*² 14; *GliczKsiąż G2; GroicPorz ev, k3v; RejWiz 75v, 172v; BAbę oczy bolály/ że máło widziála/ Więc łobie po bárwierzá/ ná ráde pořłála. RejFig Ee2, Ee2; Bárwirzom iego kazał/ áby go golili. RejZwierz 10v, 30, 39; WyprKr 125; BielKron 26 [2 r.], 182v; Mącz 52a, 163d, 345b, 365d, 407a, 458a; gdyż nie wřędy barwierzá mieć może/ gđzie rány dořtánie SienLek 145, 38, X4v; GórnDworz R7v [3 r.], R8 [3 r.], S8 [3 r.], S8v [3 r.], T [3 r.], Tv [2 r.]; przenáięli bárwierzá iego [Cesarza] áby gdyżby go golił [!] žeby mu gárdło vrznął. HistRzym 58, 58, 58v [3 r.], 60v [3 r.]; BiałKat 381v; BielSat C2, C3; RejZwierz 53, 61, 151v; ModrzBaz 31 [2 r.], 70v; SkarŻyw 412; GórnRozm D4v, E2v, H3; WerGość 250 [2 r.], 251, 252 [5 r.], 253 [3 r.]; PudłFr 52; BielSjem 21; BielRozm 20v; ActReg 64; Calep 189b, 893b, 1072b, 1147b; Iáko bowiem Szwiec nie może cále řwego rzemieřłá odpráwować/ gdyby rázem chciał być y Szewcem y Bárwierzem Phil S2, S2; Drugi ondźie mknie z żořłym płařczem do fárbierzá, Ow z liřowátym wářem czeńe do Bárwierzá. KlonWor **6.*

Przysłowie: *Poydziefzli do Kufznierzá [...]. A iefli teź twoimi liřkámí podřzyie/ Lepiey ćię on podgoli niřli Bárwierz zmyie BielRozm 17v.*

Szeregi: »aptekarz, barwierz; barwierz i aptekarz« (1 : 1): *Zelázna kopyřtká křórey Bárwierze y Aptekárze vżywaią Mącz 194b; CiekPotr 32.*

»cyrulik i barwierz«: Samiż Apoftołowie/ iáko ś. Márek nápiiał/ chore oleiem pomázowáli: ktorzy cyrulikámi/ y bálwierzámi nie byli *LatHar* 648.

»barwierz albo (i) doktor; doktor i barwierz (i cyrulik)« (4 : 3): Zafię ieftliby brzemienna niewiafta miała wmacicy [...] zranienie bolefné, Tedy ma być wezwan vmieiętny barwierz albo doctor *FalZioł* V 19a, I 148a; *RejZwierc* 60, 152; ále że [*Cieplice*] chorobam iuż czáfem od Doktorów/ y od Bárwierzow opufzczonym/ wielką pómóc dawáią. *Oczko* 10, A4; *ReszHoz* 118.

»barwierz, lekarz« (2): Bárwierze/ Lekárze/ co ludzi goili. *BielSpr* 9v, 9.

»medyk i barwierz«: Medycy/ czáfem y barwiérze/ chorych fyé fyropy/ á rozmáytémi lekárftwy námęczywfy/ á námordowawfy/ tám [*do wód*] iáko do oftátniéy nádzieie/ obrácác fyé ięli. *Oczko* 12.

Przen (3) :

a) *W polemice religijnej* (1) : O troycy/ o perfonách/ o iftności y podftáciach/ nic niewiem [...] iáko y íam X. K. wyznawa y infyzy iego ípolni Antichriftowi z nim bálwierze *CzechEp* 85.

b) *Wyrażenie: peryfr.* »barwierz niebieski, na niebie« = *znak Zodiaku: Wodnik, Ganimedes* (2) : Ieft ná niebie (kto świádóm) bárwiérz: był przed láty Podczáfzym v Iowifzá [...] Wodnikiem go tám zowią/ że miefzka przy wodźie. *KochBr* 151; O Bárwiérzu niebiefki/ Wodoléycá ílawny: Tobie nie ieft táiemny mój z brodą íwar dáwny. *KochBr* 152.

Synonimy: chirurg, cyrulik, doktor, drapacz, golacz, lekarz, medyk, postrzygacz, skrobacz.